

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio CVII. De ingratitudine.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

Super Questionis centesima septima Articulum primum.

In quest. 107. & specialiter in art. 3. dubium occurrit circa dictu-
luthoris ibi uidelicet. Potius tamen contingere, qd talis ingratiu-
do sit peccatum mortale vel propter interiore contemptum, vel pp
conditione eius quod
subtrahatur. Et est du-
bij rō multiplex. Tu-
quia ly talis ingratiu-
do referunt ingratiu-
dine, de qua imme-
diata ante ferme ha-
beatur, qd illud non
tribuit debitū, ad qd
teneatur. Cōstat nam,
que, qd homo non pec-
cat mortaliter ex hoc

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut dictum est, * in recompensatione beneficij magis est consideratus affectus, quam effectus. Si ergo consideremus effectus beneficij, quod filius a patribus accepit, scilicet, esse, & uiuere, nihil est filius recopernare potest, ut Philosophus dicit. * Si autem attendamus ad ipsam voluntatem dantis, & retribuentis, sic potest filius aliquid maiorum patri retribuere, ut Seneca dicit in 3.de Beneficijs. † Si tam non posset, sufficeret ad gratitudinem recompensandi uoluntatis.

ter reddere qd debet
multo minus peccat
moraliter peccato i-
gratitudinis. Cōfītē
enim formaliter in-
gratitudo in contem-
pū beneficj , siue
inobedientia in con-
tempū precepti. Tū
quia per illa umer-
terā, videlicet , Pro-
AD SECUNDVM dicendum, qd
debitum gratitudinis ex charita
te deriuatur, quā quātō plus solu-
uitur, tanto magis debetur, secū
dum illud ad Rom. 13. Nemini
quicquam debeatis, nisi ut inui-
cem diligatis : & ideo non est in-
conueniens, si obligatio gratitu-
dinis interminabilis sit.

AD TERTIVM dicendum; q si-
p̄t̄ conditio eius
quod subtrahitur, qd̄
ex necessitate debe-
bito beneficio simpliciter, ut in casu: author intendit, q omisso
omni rei, quia ex necessitate debet beneficio simpliciter, aut
in casu: est peccatum mortale, & hoc vñ nulde albonum; qñ le-
querere qñ si quis omisceret honorare, aut reuereri benefactore,
peccaret mortaliter. Et tenet lequenda ex art. 3, precedentis que-
stionis, ubi dicitur, q̄ benefacto iniquum humiliodi, debet
honor & reverentia, eo q̄ habet honorem principij, per accidens au-
tem subuentio, si indiget. Falsitas autem consequens probatur ex
eo, q̄ si quis ex omni honorare patrem, aut Principem, absq;
contemptu tamen, fini enim loquimur, non peccat mortaliter. Et
tamen constat q̄ peius est pieram, aut obseruantiam omisere,
quam gratitudinem, ut patet ex 1. art. precedentis questionis. Aut
author non intendit q̄ omisso omnis rei debito ex necessitate
beneficio, sed q̄ omisso aliquis rei necessario debito beneficio
illius. qñ talis est conditionis, q̄ eius omisso priuationem cha-
ritatis inferit, mortale peccatum est. Et tunc regula sub dubio que
est ista conditio rei ex necessitate beneficio debito simpliciter,
puta, honoris, aut reverentiae. Non enim appetit. Tum quia ingra-
titudo, ut in litera dicitur in response, ad secundum articuli
primi questionis precedentis, non est contra debitum legale,
sed solummodo contra debitum honestatis. Sed omittendis id quod
solum ex honestate est debitum, quatinus minus bonum fit, pec-
catum tamen mortale non uidetur. Et confirmatur, quia si effet
mortale peccatum, est q̄ peccatum contra proximum: & cu confi-
stat in subtractione, oportere q̄ confiteret in lesionē proximi
in aliquo notabilis ad hoc, q̄ effet peccatum mortale ex suo gene-
re sicut cetera iuria, quo proximum ledunt, ut patet de comute
lia detractione &c. In illo autem notabilis appetit laedē proximi-
num ab ingratis per solam omisionem circa contemptum.
In eodem articulo dubium aliud occurrit, circa subiuncta dif-
ferentia uidelicet, quod ingratus proueniens ex peccato mor-
tali habet perficiat ingratus rationem: qui tunc proue-
nit ex ueniali, imperfectam, quod intendit author. Nam aut lo-
gatur de ingratis formaliter, aut materialiter, si formaliter

Fter, nulla est differentia: quia et gratias
ingratitudinis formalis, haber per se
ut patet; si materialiter, talium dicitur ex p
ex mortali haber perfectam ingratiudinem.
Ita ingratiudinis ratio non habetur sine
cut in infirmitate, quae est virtus ca
dinalis, atque dicitur aequalitas re
ita in gratitudine; et dicitur aqua
litas voluntatis: ut. s. f. sicut
proptertudine voluntatis benefici
cium aliquis exhibuit, ad quod
non tenebatur, ita etiam illi qui
suscepit beneficium, aliquam in
pria debitum recompeneret.

QVAESTIO C VII.

*De Ingratitudine, in quatuor annis
culos dimis.*

DEINDE cōsiderandū
est de ingratitudine.
Et circa hoc
guaruntur quatuor.
¶ Primo, Vtrum ingratitudo
conatur Gt. posse.

¶ **Tempor** sit peccatum.
¶ Secundo, Vtrum ingratitudo
sit peccatum speciale.
¶ Tertio, Vtrum omnis ingrati-
tudo sit peccatum mortale.
¶ Quarto, Vtrum ingratitudo
beneficia subtrahenda.

ARTICVLVS PRIMVS.

*Vtrum ingratitudo sit semper
peccatum.*

AD PRIMVM sic proceditur.
Videtur, quod ingratitudo

Ictionem actus nul ex parte a quis patet, quod non
parte materiae, pta, quia in re numero et tempore
tempus enim in re minima, non cum tempore
minima, quia minima, non ex his, non in re
quia minima res est, fuitur quia, non
Qui infidelis est in minimo, si in magno
de famulis materialiter & carnaliter
materialiter, & retributio in opere, locutione, &
etiam triplice in opere, locutione, & retributio.
Ex hoc in membrum in litera habet signum
poris articulati, distinguens eum a ceteris
authoribus hoc huius articuli conformatum
ruditine materialiter, nisi cum locutione
quicquid de ingratiudine formaliter & amissione
materialiter est peccatum morale, & in re
non, nisi ex conditione omnis, avocatio
talis conditionis, ut eius fructuatio
proximum, aeris gratia. Sicut ergo ex
laborate, hoc autem ostendit in mem-
brum exire, & negligens ipsam, exire
Iter si benefactorem invenit nullum
TIn his enim, & similibus conditionibus
qui omtinuntur, aut committuntur
ingratitudinem, materialiter tamen, pta,
quilibet peccatum morale respectu, &
nemam habet peccatoris. Vnde hoc
detrahens materialiter tamam, non re
ditione malo prolati, quod inservit
proximitate signis de fine regimur, non
caret eins se ferentium admodum materialiter
materialiter, non peccat mortaliter, sed
committi, quod indebet, accepit, & non
haec erat intentio auctoris, sed haec
ter ingratiudinem consequentem.

Hec namque differētia ad materialē ingratitudinē spectat, de qua auctor ratiocinatur in literā alto, tamen ordine: quia primo culturū modis ingratitudinis, scilicet uel per omisionem, uel per commissiōnem. Et subdiuīsiō per omisionem; ratione materie, quae omitti potest, in diuīs membra felicitatis, uel per omisionem debet, ad qd

non semper sit peccatum. dicit enim Seneca in 3. de beneficijs, * quod ingratuus est, qui non reddit beneficium: sed quandoque aliquis non posset recompensare beneficium, nisi peccando, puta, si auxiliu est homini ad pecuniam, cū ergo abstinerē a peccato non sit peccatum, uidetur quod ingratitudo nō semper sit peccatum.

¶ 2 Prat. Omne peccatum est in potestate peccantis, quia secundū

ex necessitate, ut beneficium, & primū quidem, coniunctio determinat simpliciter, quod ingratus per solam omissionem debet, sed ex necessitate non peccat mortaliter, Secundū, quod ingratus per omisionem debet necessarij ad adequarem, peccare potest mortaliter duplicitate, uel propter interiorem contemptum, propter conditionem omisiōnem. Tertius, quod ingratus per conditionem omisiōnem peccat mortaliter propter conditionem cōmisiōnem, ita subintellige, quod multo magis propter contemptum peccare mortaliter, quam omittens, quanto contemptus omisit ad committendum, peccatum uel propter cōtempsum interiorem, uel propter conditionem &c.

Ad p̄mām ergo obiectiōnē dicitur, quod ly talis ingratitudino, non refere ingratitudinem superexcessentiae, de qua negatur in literā morale, & concluserat ueniale peccatum, id refert primum membrum diuisiōnis, scilicet ingratitudinem per solam omissionem, de qua quia dixerat, & manifestauerat quod non semper al peccatum mortale, modo subiungit, quod potest esse mortalē peccatum uel propter cōtempsum interiorem, uel propter conditionem &c.

Ad secundū autem obiectiōnē dicitur, quod utique uenit quod sicut inobedientia formaliter constituit in contemptu, & in gratitudo: sed quemadmodum inobedientia materialiter inuenit mortale peccatum propter conditionem eius, quod præterit, puta, quia est contra Deum, uel proximum, uel in periori, & adulterio: ita ingratus inuenit mortaliter quandoque mortale peccatum propter conditionem eius quod omittens, uel constituit: simile namq; accidit utrobius.

Ad tertiam uero obiectiōnē dicitur, quod auctor per illa uerbi intendit secundū partem diuinū: tunc proposita, tñdilicet, quod omisso aliquis necessarij debiti beneficiari potest esse peccatum mortale. Et determinat in literā, quod est illud aliud, quod cum dicitur, Propter conditionem eius &c. Pro cuius pleiori mortis nota, quod quia particularis beneficiorū est etiam omnis proximus, ideo debetur ei & quod proximo, & quod beneficiario. Ita quod tua ei debet qui scilicet benefici. I. id quod debet ei ut proximo, quod ei det beneficiorū, ut ad eum beneficiū scilicet, & id quod ei debet aliquid plus exhibeat, sic fiat quædam adequare voluntatum. Hoc tertium in literā dicitur superexcessens debitum, & distinguunt cōtra necessarij debitum, quod ex necessitate debitum continet prius, quā secundū. Quemadmodum enim ea quæ communica proximis debemus, filius magis debet patri, quam alijs: ita beneficiarius magis debet beneficiari ea, quæ communice debet proximis, quam alijs. Et quemadmodum impietatis materialiter est omisso quodcumque debitum beneficiario, quomodo donecque ei debetur. Non intendit: ergo auctor specialiter de honoris & reverentiae omisione, que debetur per se beneficiari, sed de omisione cuiuscumq; ei non contaret quomodo debiti beneficiari. Et docet, qd talis contumis potest esse i. qd omittit, qd erit peccati mortale, vt patet cum omittit illud bonū proximi, ad qd de necessitate salutis tenetur quis exhibet dum beneficiari simpliciter, ut est cōsuetum in cultu, ut subuentio. Declarat aut hæc esse intentionē literē & ex eo, qd de ingratitudine materialiter loquit, & confit hec oīa esse materialē ingratitudinis: & ex eo qd par iudicium in literā subiungitur de ingratitudine per commissiōnem alio mo &c. & concludit. Et hoc est secundū conditionē eius, quod agitur, quandoque est peccatum mortale, & qd; ueniale. Lēns, offensio beneficiari ingratitudine ueniale hæc annexa.

¶ Ad quartam denuo obiectiōnē dicitur, qd ut in q. 8. superius diuidimus, debitum morale est duplex, quoddam sine quo

A hohestis morum non saluatūr quoddam ad bene esse. Et ut ibi pater, gratitudo spectat ad debitum morale primo modo, sicut etiam ueritas, & fidelitas. Violatio autem huicmodi debiti, ut predictum est, potest fieri duplicitate, materialiter, vel formaliter. Et materialiter quidem non est peccatum mortale, nisi conditio eius, quod debetur, trahat in mortale, puta, quia est in notabile proximi documentum. Formaliter autem non uidetur regulam generalē habere: quia quandoque constituit in actū contra dilectionem proximi, & quandoque non, ut pater de mendacio.

In proposito tamen, quia ingratitudo formaliter constituit in actū contemptus beneficiorū, ideo ex genere suo uidetur mortale peccatum. Vnde superius, cum de iudicio temerario tractaret, didicimus quod in quantum non est sine contemptu proximi, peccatum mortale est. Ex hoc ergo quod contemptus beneficiorū contrariatur dilectioni, quoniam ex necessitate charitatis illi debemus, ingratitudo formaliter peccatum mortale etiam in literā ponitur, dum dicitur, qd propter interiorem contemptum omisso est peccatum mortale. Et cum queritur, quid tollit amorem illi debitum, & honorem. Et hæc non qualitercumque tollit, sed contemnendo, qd contemptus committit beneficiorū actū interiore, dum sicutem ideo ne uult retribueri, us uel contra beneficiorū. Sicut enim contemptus præcepti est uelle facere, uel omittere ut sit contra præceptū, ita contemptus beneficiorū, ut sic, ac proinde beneficiorū est uelle facere, uel omittere ut sit contra beneficiorū, quod ex suo generē sonat contrarium actū dilectionis beneficiorū, ac per hoc Dei, uel proximi iniuria importare uidentur, qui beneficiorū est. Ad id enim uitium ingratitudinis spectat contemptus beneficiorū, & beneficiorū, sicut ad eandem uirtutem gratitudinis spectat utrumque, cuius oppositum dictum est contingere in obedientia, quia contemptus præceptū spectat ad inobedientiam: contemptus autem illius qui præcipit, spectat ad obliteratū, uel pie actū contraria, & huiusmodi. Et ratio est, quia illi qui præcipiunt, specialiter gaudent prærogativa, ut Deus, pater, princeps, quibus prius sibi uendicant uirtutes maiores, uirtute respiciēt eorum præceptū: sed particulares personæ, quae benefacunt, nullam iuris uoluntate habere prærogativam ultra hoc, quod beneficiorū conferunt.

D Ad dubium secundū potest dici, quod utroque modo sumit ingratitudine, & sensus in idem redit. Nam potest dici qd sumit ingratitudine materialiter, & qd ingratitudine materialiter tunc de habere perfectam rationem ingratitudinis, qd habet perfectę materialē ingratitudinis. Et quia peccatum mortale est perfecta materia ingratitudinis, ueniale autem non: id est ingratitudo consequens mortale dicitur perfecta, alia imperfecta, & secundū qd. Et potest dici, qd sumit ingratitudo materialiter, sed non simpliciter, sed quia ad materiam quia ex peccato mortali habet perfectā rationē ingratitudinis ex parte materiae, ex ueniali non. Prima expositio magis inter confonat. Et debes, scire, qd ingratitudo formaliter, duplicitate inuenit, uel in propria specie, uel eleuta in superiori specie, sicut potest cœlactitia inuenit formaliter in calore, & in luce. Ingratitudo ait formaliter elevata in pectus inuiti, continet mō sub uno, mō sub altero uito. Nā respectu beneficii cuiuslibet continetur sub irreligiositate, qd opponit religione, ad qua spectat gratas agere Deo. Respectu beneficii p̄tū continet sub impietate, qd opponit pietati, cuius est p̄tū debitas gratas agere. Et respectu uero principium spectat ad uitium contrarium obliterantia, cuius est principiū gratas debitas reddere. Vñ quicunque horū concēdit beneficiū, ingratitudo formaliter dicitur, & est, sed non secundū unā rationē: quia alijs secundū rationē irreligiositatē, alijs secundū rationē impietatis &c. Et hæc doctrinam colligere potes ab auctore plures repente, qd religio est excellenter pietas &c. Et specialiter in 1. ar. precedentis questione ubi loquens de his quatuor uirtutib. religione, pietate, obliterantia, & gratia, dixit qd posterior distinguuntur a priori, in deficiens ab ea: quoniam prior includit, quod est posterioris. Nam religio dum colit Deum ut patrem, habet qd est pietatis, & pietas dum colit patrem ut principiū gubernationis, habet quod est obliterantie, & obliteratio dum colit principes, ut be-

Secunda Secunda S. Thomas. LL nefasto-

L. 3. de libe.
lib. 1. c. 17. Et
lib. 1. terra-
ria. c. 9. ante
med. tom. 1.

L. 3. c. 4.
med. illus. n

Q VI AE SIT. ACVII.

Lib. 4. dn. 5.
q. præc. ar. 4
ad 1. & ar. 6.

hæfactorer, habet qd est gratiæ, & per con sequens dū contemnum beneficia Dei, pars is, principis, aut particularis benefæctoris, diuerſe ſunt ingratitudines formaliter, ut declaratum eft. Ingratitudine quoq; materialiter i omnibus, quæ materia igratitudinis, quo modolibet ſumpea, eſſe poſſunt, inueniuntur. Ita talis igratitudine, circumſtañtia potuit peccati illius, quod materia eſt ingratitudinis, & non ad ſpeciem igratitudinis, ſed ad ſpeciem illius peccati, qd eſt circumſtantia, ipſe tamen, ut in art. vlt. q. 88. ter tia partis, author do cetur. Notare quoque debes, quantum pro fecerit author, qui in 4. fcn. di. 22. q. 1. ar. 2. q. 1. poſuit igratitudinem opponi iutisti. Hic autem in ar. 2. opponi dicitur gratia. Cum n. gratia ſit pars potentiæ iutistie, id quod ibi toti attribuit, hic proprie illius parti tribuit, quia ad distinctam co gitionem partis peruenit.

Lib. 3. c. 1. in
q. illius.
q. præc. ar. 6
ad 1.

ex quo ad debitum gratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be neficij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Vt n. dicit Seneca in 3. de benef. * Apparet illu no ſepe de reddendo cogitasse, cui obrepſerit obliuio.

AD III. dicendum, qd debitum igratitudinis ex debito amoris deriuatur, à quo nullus debet uelle abſoluī. Vnde quod aliquis inuitus hoc debitu debeat, uidetur prouenire ex defectu amoris ad eum, qui beneficium dedit.

ARTICVLVS II.

Vtrum igratitudine ſit speciale peccatum.

AD SECUNDVM ſic proceditur. Videſt, qd igratitudine non ſit speciale peccatum. Quicunque enim peccat, cōtra Deum agit, qui eft ſummus be nefactor, ſed hoc pertinet ad igratitudinem. ergo igratitudine non eft speciale peccatum.
¶ 2 Præt. Nullum speciale peccatum ſub diuersis peccatorum generibus continentur: ſed diuersis peccatorum generibus potest aliquis eſſe ingratus, puta, ſiquis benefactori detrahatur, ſi quis furcat, ne alii quid aliud huiusmodi cōtra eum committat. ergo igratitudine non eft speciale peccatum.
¶ 3 Præt. Seneca dicit in 3. de beneficij. * Ingratus eft qui diſsimulat, ingratiior eft qui no reddit, & ingratisſimus omnium qui oblitus eft: ſed iſta non uidentur ad unam peccati ſpeciem pertinere. ergo igratitudine non eft speciale peccatum.
SED CONTRA eft, quod igratitudine opponitur

F gratitudini, ſue gratia, queſi queſi eft ſpeciale peccatum.

R E P O N. Dicendum, quod defectu igratitudis nominatur, qui reuertitur, ſicut illiberaltas magis operati, quam prodigalitas. Poterit autem per diſi aliquid uitium opponi per recompensatio beneficij, ita queſi te, bet, vel citius, quam debet, ut ei ſolum magis opponitur igratitudine, non la defectum, quia uitius igratitudine repto eft, * in aliiquid amplius ſed in utrius retributio nominatur ex gratitudine, non et autem defectus, ſeu priuatio ſpeciem habitu oportunit. Differentias secundum differentiam uirtutis, qd eſt ſicut d. gratitudo, uel gratia, uero uirtus, ita etiam igratitudine ſecundum defectum, qd eft habet tamen diuersos gradus ſecundum rationem, qd eft, ut hominem credit adiuuare ad bonum, & adiuuunt ad peccandum. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nullus propter impotentiam reddē di, ab igratitudine excufatur,

ex quo ad debitum igratitudinis reddendum ſufficit ſola uoluntas, ut dictum eft. Oblivio autem be

neſicij, ad igratitudinem pertinet, non quidem illa, que prouenit ex naturali defectu, qui non subiaceat uoluntati, ſed illa que ex negligencia prouenit. Et tunc non debetur talis recompensatio, ut adiuuetur ad peccandum: quia hoc non eſſet recompensare bonum, ſed malum, quod contrariatur igratitudini.

candi mortaliter: sed sicut Seneca dicit ibidem.* In-
terdum qui iuatur, fallendus est, ut habeat, nec a
quo accepit sciat: quod uidetur uiam ingratitudi-
nis recipienti præbere. ergo ingratitudo nō semper
est peccatum mortale.

R E S P O N S O. Dicendum, quod sicut ex supradictis pa-
re, *ingratus dicitur aliquis duplíciter. Vno modo, p
ut omisitionem, puta, quia non recognoscit, vel
non laudat, vel non retribuit uices pro beneficio ac
cepto. Et hoc non semper est peccatum mortale: ga-
mpra dictum est,* debitus gratitudinis est, ut ho-
no etiam aliquid liberaliter tribuat, ad quod non te-
retur: & idco si illud prætermittit, non peccat mor-
tale. Est tamen peccatum ueniale: quia hoc proce-
deret ex negligentiā quadaam, aut ex aliqua indisposi-
tione homini ad uirtutem. Porro tamen contingit
ut etiam talis ingratitudo sit mortale peccatum, uel
ropter interiorem contempnum, uel etiam pp cō-
ditionem eius, quod subtrahitur, quod ex necessaria
e debetur beneficio siue similitudine, siue in aliquo
cessitatis casu. Alio modo, dicitur alius ingratus,
qui non solum prætermittit implere gratitudinis de-
bitum, sed etiam contrarium agit: & hoc etiam secū-
do conditionem eius, quod agitur quandoque est
accusum mortale, quandoque ueniale. Scindū ta-
nq; ingratitudo, qua prouenit ex peccato mor-
tale, habet perfectā ingratitudinis rationem: illa ne-
que prouenit ex peccato ueniali, imperfēcā.

A D P R I M U M. ergo dicendum, q; per peccatum ueniali non est aliquis ingratus Deo secundum per-
fam ingratitudinis rationem. Habet tñ aliquid in-
gratitudinis, in quantum peccatum ueniale tollit ali-
uē actum uirtutis, per quē homo Deo obsequitur.
A D S E C U N D U M. dicendum, quod ingratitudo, q;
cum peccato ueniali, non est contra charitatem,
est præter ipsam: quia non tollit habitum chari-
tatis, sed aliquem actum ipsius excludit.

A D T E R T I U M. dicendum, q; idē Seneca dicit in 7.
beneficijs.* Errat, si quis estimat cum dicimus
am qui beneficium dedit, obliuisci oportere, excu-
renos illi memoria rei, presertim honorissimam.
ergo dicimus, meminisse non debet, hoc uolu-
mus intelligi, prædicare non debet, nec iudicare.

A D Q U A R T U M. dicendum, q; ille qui ignorat be-
neficium, non est ingratus si beneficium non recō-
met, dummodo sit paratus recompenſare si no-
tatur. Est autem laudabile quandoque, ut ille, cui pro-
dictum, beneficium ignoreat, tñ propter iniurias glo-
rificationem, sicut beatus Nicolaus aurum turritum
domum proiiciens uitare uolui humānum fam-
orem: tum etiam quia in hoc ipso amplius benefi-
cium facit, quod consulit uerescundiae eius, qui be-
neficium accipit.

ARTICVLVS LIII.

Vtrum ingratis sint beneficia subtrahenda.

A D Q U A R T U M. sic procedit. Vide, q; ingratis
sint beneficia subtrahenda. Dicitur. n. Sap. 16. In-
grati ipsi tanguā hibernalis glacies tabefceret: non aut
ipsi tabefceret, si nō esset ei beneficium subtra-
hendum. ergo iuit subtrahenda beneficia ingratis.
Pret. Nullus debet alteri præbere occasione pec-
cadi: sed ingratis bñficiū recipies sumit occasione
ingratitudinis: ergo nō est ingrato bñficiū dandum.
3 Pret. In quo q; peccat, hoc & torquer, ut dī Sa-
piē. n. sed ille qui ingratis est beneficio accepit, pcc-
cat contra bñficiū. ergo est beneficio priuandus.

A SED CONTRA est, quod dicitur Luc. 6. q; Altis-
imus benignus est super ingratos, & malos: sed cius
p imitationem nos filios escoporet, ut ibidem dī.
ergo non debemus ingratia beneficia subtrahere.

R E S P O N S O. Dicendum, quod circa ingratia duo
consideranda sunt. Primo, quid est q; ipse dignus fit
pati, & sic certum est, q; meretur beneficij subtrac-
tionem. Alio modo, considerandum est, quid oporteat
beneficium facere. Primo namque nō debet esse fa-
cilius ad ingratitudinem iudicandam: quia frequenter
aliquis, ut Seneca dicit, *q; non reddidit, gratus est,
qua forte non occurrit ei facultas, aut debita oppor-
tunitas reddendū. Secundo, debet tendere ad hoc, q;
di ingratia gratum faciat, quod si non pōt primo be-
neficio facere, forte faciet secūdo. Si uero ex be-
neficij multiplicatio in gratitudinem auget, & pe-
ior fiat, debet a beneficiorum exhibitione cessare.

A D P R I M U M. ergo dicendum, quod authoritas
illa loquitur quantum ad id, quod ingratus dignus
est pati.

A D S E C U N D U M. dicendum, q; ille q; ingrato bñficiū
ciū exhibet, nō dat ei occasionē peccādi, sed magis
gratitudinis, & amoris. Si uero ille q; accipit, ingratitu-
dis exinde occasionē sumat, nō est dāti imputādū.

A D T E R T I U M. dicendum, quod ille qui bene-
ficium dat, non statim se debet exhibere punitorē
ingratitudinis, sed prius piū medicum, ut scilicet
iteratis beneficijs ingratitudinem sanet.

QUAESTIO CVIII.

De vindicatione in quatuor articulos
divisa.

DE LINDE considerandum est de vindicatione.
Et circa hoc queruntur quatuor.
¶ Primo, Vtrum vindicatio sit li-
cita.
¶ Secundo, Vtrum sit spalis uirtus.
¶ Tertio, De modo vindicandi.
¶ Quartu, In quos sit vindicatio
exercenda.

ARTICVLVS PRIMUS.

Vtrum vindicatio sit licita.

A D P R I M U M. sic procedit. Vi-
detur, quod vindicatio non
sit licita. Quicquid, n. usurpat sibi
quod Dei est, peccat: sed vindicatio
pertinet ad Deum. Dicitur enim
Deuteronomio 32. secundum aliam literam: Mihi videntur, & ego re-
tribuam, ergo omnis vindicatio
est illicita.

¶ 2 Pret. Ille de quo vindicata su-
mitur, nō toleratur: sed mali sunt
tolerandi, quia super illud Cät. 2.
¶ 3 Sicut lumen inter spinas, dicit
gl. Non fuit bonus, qui malos to-
lerare non potuit: ergo vindicatio
non est sumenda de malis.

¶ 3 Pret. Vindicta p. poenas sit, ex
quibus cauatur timor seruile:
sed lex noua non est lex timoris,
sed amoris, ut Aug. *dicit contra

Secunda secunda S. Thomas.

Super Questionis
centimetaclae Ar-
ticulum primum.

I Narrat, primis que-
ditio. 103. dubium
non diffundendum
de vindicationis uir-
ture occurrat. Et est
ratio dubij, quia un-
certainus actus non
est, nisi sufficiat lega-
lis actus secundum
formam communia-
tive iustitiae. Nam
q; uniuscuiusdam per
actus singularis per-
sonas, ut est multa
comititia, & sunt
alia partes iustitiae,
ex eo pater, q; undic-
atio, non est iusta in-
ter patrem & parentem,
sicut communicatio uer-
fam inter parentem &
partem: sicut gratia
actio si est debita
beneficiorum a benefi-
ciis: sed est tantum
huius personae publi-
ca, quonia ad ipsam
Ioram spectat uicel-
itas, iam iurias.
Actus autem proprius
personae publice & pro
pere commune bonū
ad iustitiam spectat
legalem inter eum co-
mutauit iustitia, & q; y
equale debetur, ali-
cuic leonine quan-
titate reddit: propter
commune bonū. Ita
q; & ex parte iusti-
cie, & ex parte qualitatis
debiti apparet,
quod vindicatio, nō
est iuris in singulari-

Inf. q. 358. ar.
1.1.9. 1.5. ar.
9. cor. & ma.
9.12. artic. 1.
cor. & ad 8.
8.14. & ar. 3
ad 5. Et Re.
12. Iec. 3.

Est gl. Greg.
homil. 38. in
change. ante
med.

* cap. 17. inter
prin. & med.
com. 2.